

IESKATS LĪDZ ŠIM MAZ IZMANTOTĀ VIETVĀRDU AVOTĀ

Ilona Dzene,
Mg. philol.

Atslēgas vārdi: vietvārdi, etimoloģija, Jiri Trūsmanis, Francis Trasuns, vietvārdu etimoloģiskā vārdnīca

Raksts veltīts līdz šim maz pazīstamam un vietvārdu pētījumos gandrīz neizmantotam darbam — igauņu teologa Jiri Trūsmana (ig. Jüri Truusmann) sastādītajai Vitebskas guberņas vietvārdu etimoloģiskajai vārdnīcai (“Этимология мѣстных названий Витебской губернии”, Ревель, 1897). Rakstā aplūkotas Fr. Trasuna piezīmes un aizrādījumi par J. Trūsmana Vitebskas vietvārdu etimoloģiju skaidrojumiem, kā arī sniegts neliels ieskats J. Trūsmana darbā un mēģināts skaidrot, kāpēc pētnieki nav izmantojuši šo apjomīgo J. Trūsmana ieguldījumu Vitebskas guberņas vietvārdu apzināšanā.

Magazīnu (*Magazin, herausgegeben von den Lettisch-Literarischen Gesellschaft*) 1901. gadā iznākušajā 20. sējuma 2. daļā publicētas Latgales kultūras darbinieka, politiķa, garīdznieka un rakstnieka Franča Trasuna piezīmes — K. F. Trasuns. *Bemerkungen über die “Etymologie der Ortsnamen im Witebsk. Gouvern” von Trusmann*. Tas veltīts kādam J. Trūsmana sarakstītam darbam par Vitebskas guberņas vietvārdu etimoloģijām.¹ Sākotnēji mulsina Fr. Trasuna uzvārdam pievienotie iniciāļi K. F. Pirmais no iniciāļiem visticamāk norāda uz viņa garīdznieka amatu un, iespējams, ir vārda *Kleriker* ‘(katoļu) garīdznieks’ saīsinājums. Jāpiebilst, ka, lai gan par Fr. Trasunu un viņa darbiem ir plaši apcerējumi, šis viņa raksts līdz šim gandrīz nav pieminēts.

Viens no nedaudzajiem izņēmumiem ir Fr. Trasuna dzīves un darbības pētnieka literatūrzinātnieka Artura Gobas apcere², kur lasām: “Latviešu draugu biedrības “Magazīnā” (20. sējuma 2. daļā) iespiests raksts “Bemerkungen über die Etymologie der Ortsnamen im Witebskischen Gouvernement von Trusmann”. Te ir norādījumi par dažām nepareizībām Latgales pētnieka Trusmaņa vācu va-

lodā (izcēlums — I. Dz.) izdotajos rakstos.”³ Izskatās, ka A. Goba šo J. Trūsmana darbu nav zinājis, jo īstenībā tas ir nevis vācu, bet gan krievu valodā.

J. Trūsmana vārdnīcu kā avotu ir pieminējis arī Zviedrijā dzīvojušais latviešu autors Miķelis Bukšs (1912–1977) savā rakstā *Seno latgaļu izplatība austrumos no tagadējās robežas* norādīdams, ka visvecākie vietu vārdi — ūdeņu un apdzīvoto vietu nosaukumi — rodami senākajās hronikās, zemes grāmatās un iedzīvotāju sarakstos (*piscovyje kņigi*), kuros atrodami vietvārdi praktiski nav izmantoti ne latviešu vēstures pētniecībā, ne valodniecībā.⁴

Tā kā gan šī J. Trūsmana Vitebskas guberņas vietvārdu etimoloģiskā vārdnīca, gan arī pats tās autors ir maz pazīstams arī vietvārdu pētniekiem, nedaudz ieskatīsimies J. Trūsmana biogrāfijā.

Jiri Trūsmanis (ig. Jüri Truusmann, kr. arī Георгий Георгиевич Трусман) dzimis 1856. gada 15. decembrī Igaunijā — Tartu apriņķa Jegevas pagasta Eristveres ciema “Tennu” māju nomnieka ģimenē. Pēc pagasta skolas pabeigšanas J. Trūsmana ceļš vedis uz Rīgu — sākumā uz Rīgas garīgo skolu, vēlāk —

uz Rīgas Garīgo semināru. Pēc Rīgas sekoja studijas Pēterburgas Garīgajā akadēmijā, kas 1883. gadā tika pabeigtas ar teoloģijas maģistra grāda iegūvi. Gadu J. Trūsmans nostrādājis Pēterburgā Aleksandra Ņevska garīgajā skolā.

1885. gadā J. Trūsmans nonāk Tallinā un kļūst par literatūras cenzoru, šai darbā pavadāms laiku līdz 1907. gadam. Mūža beigas viņš pavada Dienvidaustrumīgaunijas Pečoru klosterī, strādādams par bibliotekāru. Turpat Pečoru klosterī 1930. gada 2. jūnijā viņš arī nomirst. Informācija par Jiri Trūsmanu iekļauta *Eesti biograafiline leksikon*.⁵

Jiri Trūsmans bez dzimtās igauņu valodas pratis arī grieķu, ebreju, krievu, vācu, fran-

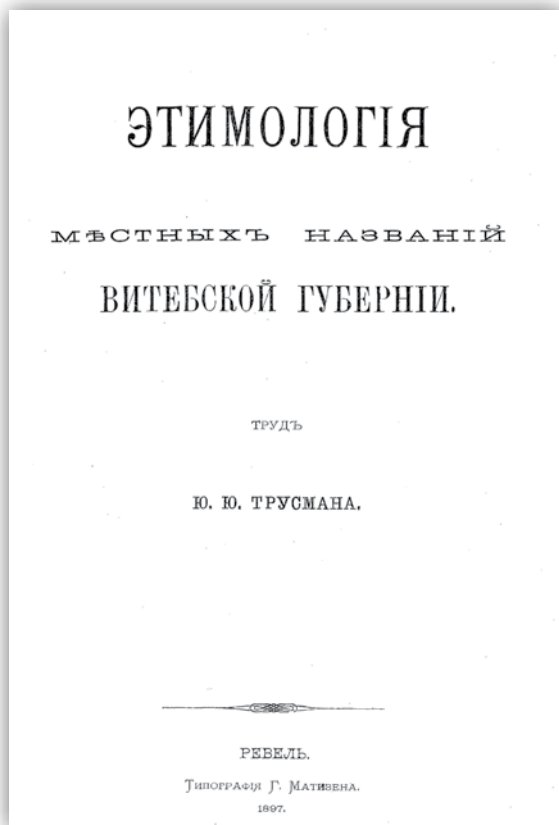
ču un angļu valodu, taču visus savus lielākos darbus ir rakstījis krievu valodā, piemēram, Чудские письма⁶ (Ревель, 1896), Этимология местных названий Псковского уезда (Ревель, 1897), Этимология местных названий Витебской губернии (Ревель, 1897), Чудско-литовские элементы в Новгородских пятинах. Часть I. Пятины Водьская, Деревская и Шелонская (Ревель, 1898), Древнейшая ливонская хроника и ея авторь (С.-Петербург: М. Александров, 1907), Летто-Славянские элементы въ Этрускихъ надписяхъ (Ревель, 1911).⁷

Jiri Trūsmans tulkojis krievu valodā arī igauņu tautas eposu *Kalevipoegs* (Калевич. Древняя эстонская сага в 20 песнях) (1. un 2. daļa, Ревель, 1886. g. un 1889. g.).

Plašā Jiri Trūsmana sastādītā Vitebskas guberņas vietvārdu etimoloģiskā vārdnīca Этимология местных названий Витебской губернии (sk. 1. att.) iznāk 1897. gadā un, kā jau iepriekš minēts, tā sarakstīta krievu, nevis vācu valodā, kā rakstīts A. Gobas apcerējumā.

Kā pats vārdnīcas autors priekšvārdā apgalvo, vārdnīcā ir iekļauti nekrieviskie Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu nosaukumi, kas ir apkopotī no trim pamatavotiem: 16. gs. saimniecību aprakstiem nodokļu aprēķināšanai (Писцовыя книги), Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu saraksta un ģenerālštāba kartes (sk. 2. att.).

Par šī darba būtiskāko trūkumu pats autors atzīst to, ka viņam nav bijusi zināma šo vietu nosaukumu īstā izrunas un rakstības forma. Vārdnīcā minētajiem vietvārdiem ne vienmēr ir norādīts aprīņķis, nemaz nerunājot par pagastu. Tas rada grūtības noteikt vietvārdu atrašanās vietu, jo bieži sastopamie vietvārdi atrodas vairākos aprīņķos. Uz šīm

1. att. J. Trūsmana Vitebskas guberņas vietvārdu etimoloģiskās vārdnīcas titullapa

2. att.
J. Trūsmana
vārdnīcas ievads

Предлежащий трудъ содержитъ въ себѣ нерусскія названія населенныхъ мѣстъ Витебской губ., собранныя мною по тремъ источникамъ, именно: Писцовыя книги XVI в. (Изд. Императорскаго Русс. Геогр. Общества. Отд. II. Свѣ. 1877. VII. Полоцкъ и Полоцкiй повѣтъ), Списокъ населенныхъ мѣстъ Витебской губ. и Карта Генеральнаго Штаба. За неизмѣнимъ источниковъ, названія большинства ненаселенныхъ пунктовъ (которыя впрочемъ нерѣдко тождественны съ названіями населенныхъ мѣстъ), каковы: сѣножати, грунты, пивы, поля, земли, пустоши и тому подобныя урочища, отсутствуютъ въ немъ. Виѣшній распорядокъ, транскрипція звуковъ и методъ въ немъ тѣ же, что въ другомъ моемъ трудѣ «Чудско-Литовскіе элементы въ Новгородскихъ пятинахъ. Часть I.» Общія соображенія, высказанныя мною во введеніи къ послѣднему труду, умѣстны и здѣсь. Мѣстныя названія въ Литвѣ заимствованы мною исключительно изъ труда Спрогиса «Географ. Словарь древней Жомойтской земли XVI ст. Вильна 1888 г.». Главный недостатокъ предлежащаго труда — двойственность толкованій многихъ названій — обуславливается отчасти неизбѣжностью ихъ первичной формы, отчасти ихъ звуковымъ сходствомъ съ различными по происхожденію словами. Поэтому и конечная цѣль его — составленіе доисторической этнографической карты — не могла быть достигнута. Тѣмъ не менѣе смѣю думать, что мною проложенъ путь къ этой цѣли для будущихъ изслѣдователей.

Ревель, Октябрь 1895 г.

Ю. Ю. Трусманъ.

3. att.
Fragments no
J. Trūsmana
vārdnīcas 79. lpp.

Грашки (Граши), д. Рж. лат. *grasis*, лит. *grašis* = грошъ.

Гребжи (Гребезово), д. Дв. Лпл. Рж. лит. *grebežus* — сыщикъ; лат. *grebzdi*, *grebzde* — заболонь.

Гребель (Гребали), д. Втб. лат. *greblis*, *grebis* — долбило, круглое долото, кропатель; лит. *greblus* = грабли.

Гредзеново, д. Рж. лат. *gredzens* — кольцо, иѣчто колцеобразное куда что-либо просовывается.

Гредяки, д. Влж. ф. *guteikko*, *götikkö* — буреломъ, валежникъ, плотина изъ хвороста; *gütkö*, *gütys*, *-kse*, *gütä*, *götä* — лохмотья, хламъ, нечистоты; гадкiй челоувѣкъ, оборванецъ, перяха. Менѣе вѣроятво ф. *giidakas*, *giakas* — сварливый; лоп. *gidak* — отважный

Грейвули, д. Рж. лат. *kreiwulis* — (прозваніе луны) косой, кривой; лит. *kriwule* — кривой жезлъ старосты (въ древности) для созыва народнаго собранія, собраніе (ср. польск. *krzywulja* — кривой рогъ).

Грейвы, д. Дв. Лц. лит. *kreiws*, лат.

nepilnībām vārdnīcas ievadā norāda arī pats tās autors, uzsverot, ka šo iemeslu dēļ nesasniegts palicis mērķis izveidot etnogrāfisko karti.⁸

Bet kāda informācija ir atrodama J. Trūsmana vārdnīcā? Uzreiz aiz ievada sākas vārdnīcas teksts, kas ir kārtots alfabētisku šķirķļu veidā. Vārdnīcas apjoms — 331 lappuse, un tajā iekļauts ap 6500–7000 šķirķļu. Vietas nosaukums rakstīts krievu valodā, tam reizēm seko objekta nosaukums, kura atšifrējums sāisinājumu sarakstā nav dots, un aprīņķa nosaukums, kurā minētās vietas nosaukums ir sastopams. Dažkārt norādītas vietvārda rakstības paralēlformas, piemēram, Аглонка (Аглонь) 3. lpp., Жаготы (Жагоды, Жоготы, Жагатни), 102. lpp. Seko saistījums ar dažādu valodu vārdiem un šo vārdu skaidrojumi (sk. 3. att.).

Grāmatas noslēgumā ir ievietota karte ar apdzīvoto vietu nosaukumiem latviešu valodā.

Fr. Trasuns jau sava raksta *Bemerkungen über die "Etymologie der Ortsnamen im Wittebsk. Gouvern"* von Trusmann sākumā par Vitebskas guberņas vietvārdu etimoloģiju secina, ka J. Trūsmana rakstā par Vitebskas guberņas vietvārdiem ir daudz neprecizitāšu un nepareizu vietvārdu skaidrojumu. Acīmredzot tieši daudzās J. Trūsmana pieļautās kļūdas vietvārdu etimoloģijas skaidrojumā pamudinājušas Fr. Trasunu izskatīt šo pētījumu un izcelt, viņaprāt, rupjākās kļūdas.⁹ Lielais kļūdu un neprecizitāšu daudzums varētu būt par vienu no iemesliem, kāpēc vietvārdu pētnieki savos pētījumos uz šo J. Trūsmana darbu nav atsaukušies.

Šīs kļūdas, pēc Fr. Trasuna domām, radušās tādēļ, ka, pirmkārt, J. Trūsmanis nav pietiekami plaši un precīzi zinājis to apvidu vēsturiskos apstākļus, kur atradušies darbā minētie un skaidrotie vietvārdi, otrkārt, bijušas nepietiekamas zināšanas par Vitebskas guberņā dzīvojošo latviešu valodu, kas izraisījušas daudz kļūdu un aplamību latviešu (domāts — Vitebskas guberņas latviešu resp. latgaliešu) vietu nosaukumu izskaidrošanā.¹⁰ Fr. Trasuns atzīst, ka vietvārdu etimoloģiju pilnībā nevar noskaidrot, nezinot šī vietvārda izcelsmi, taču vienlaikus viņš atzīmē, ka tajos gadījumos, kad vietvārds ir jaunāks, nav pareizi meklēt tikai vēsturiskās saiknes, bet jāskatās arī citi apstākļi, piemēram, konkrētās vietas atrašanās.

Jādomā, ka J. Trūsmanis zinājis atsevišķus valodas faktus un, no tiem vien vadoties, mēģinājis veidot vietvārdu etimoloģijas par visu vietvārdu sistēmu kopumā. No Fr. Trasuna piezīmēm par J. Trūsmana pētījumu redzams, ka lielākais *klupšanas akmens* latviešu vietvārdu nozīmju skaidrojumā J. Trūsmanam ir bijis vietvārda saistījums ar sugasvārdu, kas ir vietvārda pamatā. Viņš daudziem vietvārdiem saskata līdzību ar Baltijas jūras somu (Trasunam — *estnisch-finische*) valodu vārdiem pēc viena parauga. Tāpat J. Trūsmanis lielu daļu vietvārdu, kas sastopami vietās, kuras apdzīvojuši balt-

krievi, atvasina no baltiskām saknēm. Te redzams, ka J. Trūsmanis izmantojis sev zināmos vēstures faktus (to, ka arī Baltkrievijā lietuvieši ir atstājuši redzamas pēdas vietvārdos un ka ilgu laiku baltkrievi bijuši lietuviešu pakļautībā), lai skaidrotu Vitebskas guberņas (arī tag. Baltkrievijas teritorijas) vietvārdus ar baltiskiem (Trasunam — *lettisch-lithausche*) elementiem. Līdzīgi J. Trūsmanis dara arī ar vietu nosaukumiem no tiem apriņķiem, kurus apdzīvo latvieši, mēģinot saskatīt Baltijas jūras somu valodu pēdas. Fr. Trasuns savās piezīmēs bilst, ka Trūsmana pētījums būtu vērtīgāks tad, ja viņš būtu palicis pie šiem somugru ciemu vietu nosaukumiem, kam ir somugru cilme, un skaidrojis tos, nevis vilcis tādas pašas paralēles arī ar citiem vietu nosaukumiem.¹¹

Visvairāk kļūdu un neprecizitāšu Fr. Trasuns ir pamanījis to vietu nosaukumu cilmes skaidrojumos, kuru pamatā ir personvārdi.

Daži piemēri no Fr. Trasuna piezīmēs pieminētajiem nosaukumiem, kuros J. Trūsmana vārdnīcā nav atpazīts slāvu cilmes personvārds:

- *Boguschewo*^{12*} [Богушова**]¹³ Šo Ļepeļas (Лепельский)^{***} apriņķa ciema nosaukumu J. Trūsmanis saista ar liet. *baugus*, *bauštus* 'bikls; šausmīgs'. Fr. Trasuns pamatoti norāda uz saistījumu ar personvārdu *Bogusch*. Tālāk šo saīsināto personvārda formu var saistīt ar personvārdu *Boguslavs*, kam pamatā sl. *bog* 'dievs' un sl. *slava* 'slava'.¹⁴
- *Borisowo*¹⁵ [Борисово, Борисково, Бориска]¹⁶ un *Borisi* [Борисы] Rēzeknes (Ржицкий) apriņķa ciema nosaukumu J. Trūsmanis saista vai nu ar liet. *parysys* 'zeķu apsējs' vai latv. *bāhris*, vēl piebilstot, ka saistība ar latv. *pareizi* ir maz ticama. Pilnīgi pamatots ir Fr. Trasuna uzskats, ka šī vietvārda pamatā ir personvārds *Boriss*, par kura tālāko cilmi domas dalās. Klāvs Siliņš norāda gan uz senslāvu nozīmi 'uzvarētājs', gan uz slāvu *Borislav*, kam pamatā slāvu valodas

nozīmes 'cīņa' un 'slava'. Viņš neizslēdz arī saistījumu ar latīņu *Liborius*, kam pamatā adjektīvs liber 'brīvs'.¹⁷ Var piebilst, ka arī Valdis Zeps savā darbā *The Placenames of Latgola. A Dictionary of East Latvian Toponyms* iekļāvis šķirkli *Barisova*.¹⁸ Šķirklis *barisi* (ar iespējamu cilmes norādi uz kr. Борис) atrodams arī J. Endzelīna vārdnīcā *Latvijas PSR vietvārdi*.¹⁹

- *Glebkī*²⁰ [Глебки]²¹ Šo ciema nosaukumu bez konkrēta aprīņķa norādes J. Trūsmans saista ar latv. *klibīks*, *klibis* (ar norādi uz liet. *Klumbas*). Tā kā šis ciema nosaukums nav iekļauts ne V. Zepa pētījumā, ne J. Endzelīna darbā *Latvijas PSR vietvārdi*, iespējams, tas atrodas Vitebskas guberņā ārpus Latvijas teritorijas, tāpēc pamatots ir Fr. Trasuna šī ciema nosaukuma saistījums ar personvārdu *Gljeb*. Kā norāda K. Siliņš *Gļebs* ir sens skandināvu cilmes krievu personvārds.²²
- *Ladusany*²³ [Ладузаны]²⁴ J. Trūsmans šī Rēzeknes (Ржицкий) aprīņķa ciema nosaukumu neetimoloģizē, norādot uz cilmes skaidrojumu savos iepriekšējos pētījumos. Fr. Trasuns piedāvā saistījumu ar saīsināto personvārda forma *Laduss*. K. Siliņš šo personvārda formu atvedina no *Vladislavs*, kam pamatā kr. владеть 'valdīt (pār ko)' un kr. слава 'slava'.²⁵ V. Zepa pētījumā²⁶ ir iekļauts šķirklis *Laduzani*.

Citos gadījumos nav atpazīti pārsvarā ģermāniskas cilmes personvārdi.

- *Barteli*²⁷ [Бартели, Бартыли]²⁸ Drīsas (Дриссенский) un Ludzas (Люценский) aprīņķu ciemu nosaukumu kā nedrošu J. Trūsmans saista ar liet. *barzdylis* 'bārdainis'. Kā ticamāku viņš atzīst saistījumu ar personvārdu *Behrtulis* = *Barthold*, *Berthold*, taču Fr. Trasuns pieļauj saikni ar personvārdu *Bartels*, kas ir *Bartholomeus* saīsinātā forma. Arī K. Siliņš, minot, ka *Bartels* pirmo reizi minēts Zemgalē 1566. gadā, saista to ar personvārdu

Bartolomejs.²⁹ Šķirklis *Bartuļi* ir iekļauts V. Zepa pētījumā³⁰, bet *bārtuļi* — J. Endzelīna darbā *Latvijas PSR vietvārdi*.³¹ Arī pēc J. Endzelīna domām, šī vietvārda pamatā ir personvārds Bērtulis. Bet tālāk arī personvārds Bērtulis (latg. *Bārtuļs*) ir saistāms ar personvārdu Bartolomejs.³²

- *Borchowo*³³ [Борхово]³⁴ Rēzeknes (Ржицкий) aprīņķa muižas nosaukumu J. Trūsmans ir saistījis ar baltkrievu (?) [Trūsmanam бр.] борохъ 'ebrejs; neviža'. Pilnīgi pamatots ir Fr. Trasuna iebildums pret šī vārda etimoloģiju un piedāvātais cilmes skaidrojuma pamatojums ar grāfa *Borha* (*Borch*) uzvārdu. V. Zepam³⁵ ir šķirklis *Borkova*, bet *Latvijas PSR vietvārdi* — šķirklis *bārkava*³⁶, ko J. Endzelīns saista ar vācu *Borchhof* ar piebildi 'Borcham piederīga muiža'.
- *Rikowo*³⁷[Рыково]³⁸ J. Trūsmans šo Rēzeknes (Себежский(?)) aprīņķa muižas nosaukumu atvedina uz citu vietas nosaukumu Рыка, kam atbilstot liet. *raukas*, *rauka*, vācu *Runzel* 'ieloce, krunka; ceļmallapa'. Kā mazāk ticamu J. Trūsmans min saistījumu ar latv. *rauka*, ig. *rōuk*, somu *roukku*, vācu *Rungen* 'zemnieku ratu balsti'. Fr. Trasuns, atsaucoties uz J. Trūsmanu, min latvisko formu ar lietuviešu valodā sastopamo nozīmi, bet vēlāk pamatoti norāda, ka muižas nosaukuma pamatā ir personvārds — muižas īpašnieka barona Rika (*Ryk*) uzvārds. Šķirklis *Rikova* ir arī V. Zepa pētījumā.³⁹

Virknē gadījumos J. Trūsmana sniegtie etimoloģijas skaidrojumi ir ļoti attālināti no patiesās vietvārdu cilmes, kas bieži, izrādās, ir latviska.

- *Kokary*⁴⁰[Кокары, Кокаришки]⁴¹ Cilmes skaidrojumā J. Trūsmans atsaucas uz saviem iepriekšējiem pētījumiem, kuros, kā norāda Fr. Trasuns, dod ar baltkrievu valodu saistītu cilmes skaidrojumu. Pēc Fr. Trasuna domām, ciema nosaukuma pamatā ir latv. *kokars* 'lupata'. V. Zeps,

iekļaujot nosaukumu *Kokari* savā pētījumā, norāda arī uz uzvārdu *Kokars*, *Kōkars*.⁴²

- *Stradan (Stradeni)* ⁴³[Страдань, Страдно, Страдени, Страдное]⁴⁴ J. Trūsmans vairākus objektus ar šīs saknes vārdiem saista ar krievu *страда*, kas sasaucas ar somu *raatto*⁴⁵, *raadanta*, *raade* 'smags lauku darbs'. Tiek minēti arī latviešu *strahdaht* un *strahdneeks*. Jāpiekrīt Fr. Trasunam, ka nosaukumu pamatā ir latv. putna nosaukums *strads*, *stradinsch* 'strasds'. Nosaukums *Stradeņi* iekļauts arī V. Zepa pētījumā.⁴⁶

Fr. Trasuns pamanījis, ka J. Trūsmanam ir kļūdas arī tajos gadījumos, kad viņš mēģinājis kādu vietas nosaukumu saistīt ar latviskas cilmes vārdu. Redzams, ka J. Trūsmans vadījies pēc vārda ārējās līdzības, lai skaidrotu vietu nosaukumu nozīmi.

Daži piemēri

- *Apschi*⁴⁷ [Апши, Апшени, Апшеники, Апшево]⁴⁸ Vairāku apriņķu ciemu nosaukumus J. Trūsmans ir saistījis ar latv. *ahpsis*, liet. *apsrus*, līb. *aaps* 'āpsis'. Fr. Trasuns norāda, ka nosaukuma pamatā ir nevis dzīvnieka vārds, bet gan koka nosaukums latv. *aepsie* 'apse'. Nosaukumi *Apši* un *Apšīnīki* iekļauti kā šķirkļi arī V. Zepa pētījumā.⁴⁹ Šeit varētu piebilst, ka, zinot tikai krievu valodā rakstīto vietas nosaukuma formu, nav iespējams pareizi norādīt uz sugas vārdu, tomēr, tā kā Latgales izloksnēs vārds āpsis > *uopśś*, tad ticamāks ir šī vietvārda saistījums ar lietv. *apse*. *Latvijas PSR vietvārdi* atrodami abi šķirkļi *apsa*⁵⁰ un *āpsis*⁵¹, identificēt konkrētos nosaukumus nav iespējams, jo J. Trūsmans ir norādījis tikai apriņķus.
- *Ausan, Ausiņi*⁵² [Аузань, Аузины]⁵³ Daugavpils (Двинский) apriņķa ciema nosaukumu *Ausan* un Rēzeknes (Ржицкий) apriņķa ciema nosaukumu *Ausiņi* J. Trūsmans saista ar latv. *augš*, *augis* 'augošs

bērns', *audzis* 'sējums, birzs', *augons* 'augonis'. Pilnīgi pamatots ir Fr. Trasuna saistījums ar latv. *ausa* 'auza'. V. Zeps, iekļaujot nosaukumus savā pētījumā, norāda arī uz uzvārdiem *Auzāns* un *Auzeņš*.⁵⁴ *Latvijas PSR vietvārdi* ir šķirkļis *aūzas*, kurā iekļauts arī ciema nosaukums *auzeņi* no Rēznas.⁵⁵

- *Greivulji*⁵⁶ [Грейвули]⁵⁷ Šo Rēzeknes (Ржицкий) apriņķa ciema nosaukumu J. Trūsmans saistījis ar visai divainu latviešu valodas vārdu — latv. *kreivelis* 'liks, šķībs', kā arī liet. *kriwule* 'cilts vecākā liks zizlis, ko izmantoja, lai sasauktu tautas sapulci; sapulce'. Zinot ciema atrašanās vietu — Rēzeknes upes un kādas citas upes satekā, Fr. Trasuns norāda uz ticamāku šī nosaukuma cilmi, saistot to ar latv. *greiwa*, *grihwa* 'upes grīva'. V. Zeps, iekļaujot šķirkli *Greivulji* savā pētījumā, norāda arī uz uzvārdu *Greivuljs*.⁵⁸ *Latvijas PSR vietvārdi* ir arī šķirkļis *grīva*, kurā minēts ciema nosaukums *grīvuļi* no Maskašēniem. Par cilmi J. Endzelīns izsaka vien piezīmi, ka „par attiecīgo vietu neko nezina”, nav iespējams precīzi etimoloģizēt šos vārdus.⁵⁹
- *Sariņi*⁶⁰ [Зарины]⁶¹ Šai gadījumā ļoti spilgti parādās J. Trūsmana latviešu valodas nezināšana, jo šo latviešu valodā izplatīto vietvārdu un uzvārdu viņš cenšas saistīt ar latv. *sarna* 'zarna', kā mazāk ticamu arī ar somu *saarni*, igauņu *saar* 'osis'. Nosaukuma pamatā latv. *sars*, dem. *sareni* 'zars'. Šķirkļis *Zareņi* iekļauts arī V. Zepa pētījumā.⁶²
- *Judiņi*⁶³ [Ивдини, Юдины]⁶⁴ Minētos augšzemnieku dialektā izplatītos nosaukumus J. Trūsmans saista ar latv. *jauda*, igauņu *joud* 'spēks'. Fr. Trasuns norāda uz dialektālo formu *iudiņš* 'ūdens'. Šķirkļis *Judiņi* iekļauts arī V. Zepa pētījumā.⁶⁵

No Fr. Trasuna piezīmēm un labojumiem J. Trūsmana darbā kopumā jāsecina, ka viņa aizrādījumi nav nevietā un dotais cilmes vai

nozīmes skaidrojums ir pilnībā loģisks un pamatots (to apstiprina arī V. J. Zepa *Latgales vietvārdu vārdnīcā* atrodamās norādes) jau tādēļ vien, ka Fr. Trasuns pazinis vietējos apstākļus, zinājis šo vietu nosaukumu skaidrojumu, zinājis vēsturisko fonu, kā arī pratis Vitebskas jeb Inflantijas latviešu valodu.

Acimredzot sekojot *Magazīnu* publikāciju tradīcijām, Fr. Trasuns savā recenzijā krievu valodā rakstīto avotu analizē vācu valodā, nenorādot publikācijas oriģinālvalodu. Protams, nevar noliegt, ka vismaz Vitebskas guberņas Latgales apriņķos sastopamajiem vietvārdiem viņš ir labi zinājis to vietējās formas. Taču šī nelielā neprecizitāte izraisīja to, ka vēlākie Fr. Trasuna pētnieki sniedz nepatiesas ziņas par recenzijā minētā darba valodu.

Tomēr, neraugoties uz Fr. Trasuna piezīmēs norādītajām nepilnībām un aplamībām J. Trūsmana Vitebskas guberņas vietu nosaukumu cilmes skaidrojumos, šajā vietvārdu vārdnīcā atrodam arī visai pareizus un korektus skaidrojumus. Acimredzot Fr. Trasuns savās piezīmēs uzsvāra līcis uz šīs vārdnīcas trūkumiem, jo pats labi pārzinājis Latgales vietas un to nosaukumus, lai varētu izteikt pamatotas iebildes J. Trūsmana piedāvātajiem etimoloģiskajiem skaidrojumiem.

Aplūkosim dažus piemērus no J. Trūsmana vārdnīcā piedāvātajiem vietvārdu etimoloģijas skaidrojumiem, kuri uzskatāmi par korektiem:

- Ельшнево⁶⁶ Šo Rēzeknes (Ржицкий) un Ludzas (Люценский) apriņķī sastopamo ciema nosaukumu J. Trūsmanis saistījis ar latv. *elksnis*, *alksnis* un liet. *elksnis*. J. Endzelīna *Latvijas PSR vietvārdos* atrodama norāde uz Balvos sastopamu mājvārdu *elkšņava*⁶⁷, kam arī pamatā koka nosaukums *elksnis*, *ālsnis*. Šķirkļis *elkšņava* iekļauts arī V. Zepa pētījumā.⁶⁸
- Браслово⁶⁹ Šī Ludzas (Люценский) un Rēzeknes (Ржицкий) apriņķa ciema nosaukuma etimoloģiju J. Trūsmanis saista

ar latv. *braslis*. Šķirkļis *braslava* dots arī J. Endzelīna *Latvijas PSR vietvārdi*, kur tam atbilst lietv. *brasls*.⁷⁰ V. Zepa pētījumā pie šķirkļa *Brāslova* minēta forma *Braslava*.⁷¹

- Вылкова (Вылки)⁷² Šo Ludzas (Люценский) un Daugavpils (Двинский) apriņķos sastopamo vietvārdu cilmi J. Trūsmanis visai pamatoti skaidro ar latv. *wilks*, liet. *wilkas* 'vilks'. Arī V. Zepa pētījumā iekļauti šķirkļi *Vylkova* un *Vylki*.⁷³
- Граудинь⁷⁴ J. Trūsmanis šī vietvārda cilmi skaidro ar latv. *grauds*, liet. *grūdas* 'grauds'. Turklāt autors norāda arī uz deminutīva formu *graudinjs*, kas tuvāka vietvārda formai. Šis cilmes skaidrojums ir pieņemams un loģisks. J. Endzelīna darbā pie šķirkļa *graūda*-minētas formas *graūdiņš*, *graūdiņi*, kuru cilme tāpat kā J. Trūsmanam skaidrota ar *graūds*.⁷⁵ Nosaukumi *Graudin'*, *Graudinš*, *Graudīņi* minētas V. Zepa pētījumā.⁷⁶
- Дагумники⁷⁷ Arī šim Rēzeknes (Ржицкий) apriņķa ciema nosaukumam J. Trūsmanis devis ticamu cilmi — latv. *degums*, norādot, ka *degumneeks* ir šīs vietas iedzīvotājs. Šī vārda izcelsme varētu būt saistīta ar biežo kūdrāju degšanu. *Latvijas PSR vietvārdos* J. Endzelīns pie šķirkļa *dēgums* norādījis formu *dēgumnieki* Viļānos, Meirānos, bet Gaiagalavā — „дагумник”.⁷⁸
- Зальмуижа⁷⁹ Šim Ludzas (Люценский) apriņķa vietvārdam J. Trūsmanis norādījis tikai pirmā komponenta cilmi — latv. *zāljs*, *-la*, liet. *zalas* 'zaļš', ig. *haljas* 'zaļš', kas liek domāt, ka otru komponentu viņš uzskatījis kā pašu par sevi saprotamu. Šķirkļis *Zaļmuiža* iekļauts arī V. Zepa pētījumā.⁸⁰
- Опуги (Опуково)⁸¹ Vairāku apriņķu ciemu nosaukumu J. Trūsmanis ir saistījis ar latv. *apohgs*, liet. *apokas* 'ūpis'. Šo J. Trūsmana piedāvāto cilmes skaidrojumu nav pamata apšaubīt. Šķirkļis *Opūgi* iekļauts arī V. Zepa pētījumā.⁸²

LETONIKAS AVOTI

Tomēr atsevišķos gadījumos J. Trūsmana vietvārda cilmes skaidrojums ir neprecīzs, taču nevar arī apgalvot, ka tas būtu gluži nepareizs un ar vietas nosaukumu nesaistāms. Daži piemēri:

- Глейзда (Глейста, Глейздонишка, Глейздово)⁸³ Šiem ciemu nosaukumiem J. Trūsmans dod divus cilmes variantus. Kā pirmo autors piedāvā latv. *gleizts* 'pļāpa'. Tomēr ticamāks šķiet otrais piedāvātais variants, kurā šī ciema nosaukums saistīts ar latv. *glihzds*, *gluds*, liet. *glodas* 'gluds, līdens'. J. Endzelīns pie šķirkļa *glizda* min vietvārdu *glizdaine*, norādot, ka tā ir "leja ar māla zemi" un cilmi skaidro ar *glizda*.⁸⁴ Šķirklis *Gleizdi* atrodams arī V. Zepa pētījumā.⁸⁵
- Гайлиши (Гайлишки, Гайлаши, Гйлиши)⁸⁶ Vairāku apriņķu ciemu nosaukumus J. Trūsmans ir saistījis ar latv. *gailīši*, *gailītes*, *-su* 'ātraudzis' un liet. *gailis*, *gailis* 'vaivariņš', ig. *kaer*, *kail* 'vaivariņš'. J. Trūsmans uzskatījis, ka šī vietas nosaukuma pamatā ir auga nosaukums. Pretēji domājis J. Endzelīns. Šķirkļi *gailis* viņš visus atvasinājumus saista nevis ar augu, bet ar putnu *gailis*.⁸⁷ V. Zepa pētījumā iekļauts šķirklis *Gaileīši*.⁸⁸

Pēdējā laikā salikteņu ar *-gail-* cilmes skaidrojumam ir pievērsies Ojārs Bušs. Viņš uzskata, ka, piemēram, uzvārdam *Purgailis* tiešu atbildi latviešu valodas sugas vārdu leksikā nav viegli atrast. *Purgailīši* un *pura gailis* vārdformu salikteņi ar analogisku iekšējo formu atrodami Baltijas jūras somugru valodās, piemēram, ig. *sookikas* 'purva vaivariņi' (ig. lit. val. *sookail*). Salikteņa otrajā daļā ir lietvārds ar baltisku cilmi, kas atbilst liet. *gailis* 'vaivariņš'.⁸⁹

Jāatzīmē tomēr, ka daudzos gadījumos J. Trūsmana vietvārdu cilmes skaidrojumi ir neprecīzi un kļūdaini. Ilustrācijai minēsim tikai dažus piemērus:

- Юраны⁹⁰ Autors šo ciema nosaukumu skaidro ar liet. *judrs* 'kustīgs, možs', latv.

judras, *idras*, *udri*, ig. *judr*, *udras*, *tudr*, arī vācu *Leindotter* 'sīkaugļu idra; rudmieše' — tātad auga nosaukumi. Precīzāks skaidrojums būtu meklējams personvārdā *Juris*, sk. arī J. Endzelīna vietvārdu krājumu.⁹¹ Šķirklis *Jurāni* ir minēts arī V. Zepa pētījumā.⁹² K. Siliņš šo personvārda formu atvedina no Georgs.⁹³

- Гришаны⁹⁴ Šo Daugavpils (Двинский) apriņķu vietvārda cilmi J. Trūsmans cenšas sasaistīt ar latv. *krišana*. Īstenībā šim vietvārdam pamatā ir slāvu cilmes personvārds Гриша. Šķirkļi *griša-* un *grīškas-* (ar iespējamu cilmes norādi uz kr. personvārdiem Гриша vai Гришка) iekļauti arī J. Endzelīna *Latvijas PSR vietvārdi*.⁹⁵ Abus šos J. Endzelīna personvārdus var atrast arī K. Siliņa vārdnīcā, kur to personvārdu formas atvedina no Grigorijš.⁹⁶
- Болужево (Болужи)⁹⁷ Šī Ludzas (Люценский) un Daugavpils (Двинский) apriņķa vietas nosaukuma cilmi vispirms J. Trūsmans cenšas skaidrot ar latv. *palohdze*; *palohda*, *palohds*, taču te pašā nosaukumā skaidri parādās saistība ar putna nosaukumu. Šķirkļi *baluodis* un ar to atvasinātajos nosaukumos arī J. Endzelīns norāda cilmi *baluodis*.⁹⁸

Kā redzams no aplūkotojiem piemēriem, šīs kļūdas saistītas gan ar cilmes skaidrojumu vietvārdos, kuru pamatā ir personvārdi, bet tie nav atpazīti un skaidroti pēc skaniskās vai ārējās formas līdzības, gan ar sugas vārdu neatpazīšanu, kas ir vietvārdu cilmes pamatā.

Kopumā tomēr J. Trūsmana devums Vitebskas guberņas vietvārdu etimoloģiskās vārdnīcas izveidošanā ir bijis liels. Lai arī šajā vārdnīcā ir daudz nepilnību vietu nosaukumu cilmes un to nozīmju skaidrojumā, tomēr nepāšaubāmi šī darba vērtība, pirmkārt, ir seno avotu, kuru oriģināli nemaz tik vienkārši nav pieejami, izmantošana: 16. gs. saimniecību apraksti nodokļu aprēķināšanai (Писцовыя книги), Vitebskas guberņas apdzīvoto vietu saraksts un ģenerālštāba karte; otrkārt, bagā-

tais vietvārdu šķirkļu skaits. Jādomā, ka par J. Trūsmana kļūdu iemeslu bijušas viņa vājās latviešu valodas un vietējo izlokšņu, kā arī Vitebskas guberņas vēstures zināšanas. Jāpiebilst, ka līdz šīs vārdnīcas iznākšanai 1897. gadā nav bijis neviena tik plaša un detalizēta mēģinājuma skaidrot Vitebskas guberņas vietu nosaukumu cilmes un to nozīmes, kas būtu ļāvis J. Trūsmanam ielūkoties kādā paraugā. Tātad J. Trūsmana vārdnīca būtībā ir pirmais nozīmīgais vietvārdu apkopojums ne tikai par Latgales vietu nosaukumiem, bet vispār par latviskajiem jeb, kā vārdnīcas ievadā saka J. Trūsmanis, *nekrieviskajiem* vietvārdiem.

Atklāts paliek jautājums, kādus latviešu leksikogrāfiskos avotus J. Trūsmanis ir izmantojis. 19. gs. beigu tulkojošajās vārdnīcās nebija iekļauti personvārdi. Izmantojot šīs vārdnīcas, tāpēc viņš tos acīmredzot arī nav atpazinis kā vietvārda pamatu un kļūdījies nozīmes un cilmes skaidrojumā, saistot vietvārdus ar neatbilstošiem sugas vārdiem. Iespējams, ka J. Trūsmanis izmantojis kādas konkrētas latviešu un lietuviešu vārdnīcas, kuras viņš nenosauc, bet kuras novedušas pie šīm būtiskajām kļūdām.

Citu J. Trūsmana darbu izpēte varbūt varētu viest skaidrību šajos jautājumos.

Rosinājumam

No J. Trūsmana vārdnīcas kļūmēm, Fr. Trasuna spriedumiem par šo darbu, kā arī no šī raksta autores I. Dzenes secinājumiem izriet vairāki priekšlikumi par vietvārdu izzināšanas principiem vēsturiskās attīstības ziņā tik savdabīgā un etniskā sastāva ziņā tik raibā teritorijā kā Latgale. Izzinātājam: 1) jāpārvalda attiecīgā apvidus (etnosa) valoda, 2) jāpārzina apvidus etniskā vide, tās tapšanas gaita, dažādo etnosu saskares (sakarū) norises, 3) kaut cik pilnīgi jāzina apvidum tuvāko kaimiņtautu valodas, 4) jāpazīst apvidus ģeogrāfiskā vide, vēsture un to saikne ar vietvārdu jēdzienisko saturu, 5) iespēju robežās jānoskaidro vērtējamā vietvārda rašanās laiks un apstākļi (cēloņi,

nosacījumi, saiknes), 6) veicamas rūpīgas dažādu attīstības periodu dokumentu studijas, vērtējama visu atsevišķo posmu pārvaldes iestāžu nosacījumu izpildes gaita un rezultāti, t. i., vietvārdu rašanās administratīvais (valsts nosacītais) process.

Saulvedis Cimermanis

Avoti un piezīmes

- Trasuns F. K. F. *Trasuns Bemerkungen über die „Etymologie der Ortsnamen im Witebsk. Gouvern.“ von Trusmann*. Magazin, herausgegeben von den Lettisch-Literarischen Gesellschaft. Bd. 20., St. 2. Mitau, 1901. 92.–99. lpp.
- Goba A. *Franča Trasuna dzīve un darbi*. Francis Trasuns. Dzīve un darbi. I. Rēzekne: Latgales Kultūras centra izdevniecība, 1997. 41. lpp.
- Turpat.
- Bukšs M. *Seno latgaļu izplatība austrumos no tagadējās robežas*. Jaunā Gaita, Nr.98. 1974. 43.–50. lpp.
- Eesti biograafiline leksikon*. Tartu: Loodus, 1926–1929. 529., 530. lpp.
Eesti biograafiline leksikon. Tartu: Loodus, 1940. 343. lpp.
- Uzskaitītie un pieminētie J. Trūsmana darbu nosaukumi doti mūsdienu krievu valodā.
- Eesti biograafiline leksikon*. Tartu: Loodus, 1926–1929. 529., 530. lpp.
Eesti biograafiline leksikon. Tartu: Loodus, 1940. 343. lpp.
- Трусман Ю. Этимология местных названий Витебской губернии. Ревель: Типография Г. Матизена, 1897.
- Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 92. lpp.
- Turpat. 98. lpp.
- Turpat. 92.–94. lpp.
- Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 92.–93. lpp.
*Šeit un turpmāk — Fr. Trasuna piezīmēs minētā vietvārda forma.
- Трусман Ю. Этимология ... 1897. 24. lpp.
**Šeit un turpmāk — J. Trūsmana oriģinālforma.

- ***Iekavās norādīts J. Trūsmana vārdnīcā dotais vietas atrašanās apzīmējums.
- 14 Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. Rīga: Zinātne, 1990. 85. lpp.
  - 15 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 92.–93. lpp.
  - 16 Трусман Ю. Этимология... 1897. 27. lpp.
  - 17 Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. 86., 214. lpp.
  - 18 Zeps V. *The Placenames of Latgola*. Madison, Wisconsin: Baltic Studies Center, 1984. 39. lpp.
  - 19 Endzelīns J. *Latvijas PSR vietvārdi*. Rīga: Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība, 1956. 86. lpp.
  - 20 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 92.–93. lpp.
  - 21 Трусман Ю. Этимология... 1897. 73. lpp.
  - 22 Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. 139. lpp.
  - 23 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 94. lpp.
  - 24 Трусман Ю. Этимология... 1897. 163. lpp.
  - 25 Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. 205., 332. lpp.
  - 26 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 259. lpp.
  - 27 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 97. lpp.
  - 28 Трусман Ю. Этимология... 1897. 15. lpp.
  - 29 Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. 78. lpp.
  - 30 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 40. lpp.
  - 31 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 103. lpp.
  - 32 Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca*. 82. lpp.
  - 33 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 97. lpp.
  - 34 Трусман Ю. Этимология... 1897. 28. lpp.
  - 35 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 61. lpp.
  - 36 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 86. lpp.
  - 37 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 97. lpp.
  - 38 Трусман Ю. Этимология... 1897. 247. lpp.
  - 39 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 420. lpp.
  - 40 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 95. lpp.
  - 41 Трусман Ю. Этимология... 1897. 140. lpp.
  - 42 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 218. lpp.
  - 43 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 95. lpp.
  - 44 Трусман Ю. Этимология... 1897. 270. lpp.
  - 45 J. Trūsmana cilmes norādes visur dotas pēc viņa darba. Fr. Trasuna piezīmēs šai gadījumā minētas formas *rautto*, *raudanta*, *raude*.
  - 46 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 485. lpp.
  - 47 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 96. lpp.
  - 48 Трусман Ю. Этимология... 1897. 6. lpp.
  - 49 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 19. lpp.
  - 50 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 38.–41. lpp.
  - 51 Turpat. 67., 68. lpp.
  - 52 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 96. lpp.
  - 53 Трусман Ю. Этимология... 1897. 8. lpp.
  - 54 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 29. lpp.
  - 55 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 57., 58. lpp.
  - 56 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 96. lpp.
  - 57 Трусман Ю. Этимология... 1897. 79. lpp.
  - 58 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 152. lpp.
  - 59 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 327., 328. lpp.
  - 60 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 96. lpp.
  - 61 Трусман Ю. Этимология... 1897. 111. lpp.
  - 62 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 585. lpp.
  - 63 Trasuns F. K. F. *Trasuns...* 1901. 96. lpp.
  - 64 Трусман Ю. Этимология... 1897. 117. lpp.
  - 65 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 185. lpp.
  - 66 Трусман Ю. Этимология... 1897. 328. lpp.
  - 67 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 270. lpp.
  - 68 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 127. lpp.
  - 69 Трусман Ю. Этимология... 1897. 29. lpp.
  - 70 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 125. lpp.
  - 71 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 63. lpp.
  - 72 Трусман Ю. Этимология... 1897. 61. lpp.
  - 73 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 571. lpp.
  - 74 Трусман Ю. Этимология... 1897. 61. lpp.
  - 75 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 315. lpp.
  - 76 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 150. lpp.
  - 77 Трусман Ю. Этимология... 1897. 85. lpp.
  - 78 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 206.–207. lpp.
  - 79 Трусман Ю. Этимология... 1897. 110. lpp.
  - 80 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 582. lpp.
  - 81 Трусман Ю. Этимология... 1897. 208. lpp.
  - 82 Zeps V. *The Placenames...* 1984. 353. lpp.
  - 83 Трусман Ю. Этимология... 1897. 73. lpp.
  - 84 Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 309. lpp.

- ⁸⁵ Zeps V. *The Placenames...* 1984. 143. lpp.
- ⁸⁶ Трусман Ю. Этимология... 1897. 64. lpp.
- ⁸⁷ Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 289.–291. lpp.
- ⁸⁸ Zeps V. *The Placenames...* 1984. 134. lpp.
- ⁸⁹ Bušs O., Siliņa-Piņķe R. *Purgailis — putns, augs vai pārpratums?* XI starptautiskā baltistu kongresa „Baltu valodu pagātne, tagadne un nākotne” referātu tēzes 2010. gada 27.–30. septembrī. Rīga: LU, LU LaVI, 2010. 34.–35. lpp.
- ⁹⁰ Трусман Ю. Этимология... 1897. 328.–329. lpp.
- ⁹¹ Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 406.–407. lpp.
- ⁹² Zeps V. *The Placenames...* 1984. 186. lpp.
- ⁹³ Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca.* 187. lpp.
- ⁹⁴ Трусман Ю. Этимология... 1897. 80. lpp.
- ⁹⁵ Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 325. lpp.
- ⁹⁶ Siliņš K. *Latviešu personvārdu vārdnīca.* 142. lpp.
- ⁹⁷ Trusman J. Этимология... 1897. 26. lpp.
- ⁹⁸ Endzelīns J. *Latvijas PSR...* 1956. 82. lpp.

INSIGHT INTO A SOURCE OF YET LITTLE-USED PLACE-NAMES

Ilona Dzene

Mg. philol.

Summary

Key words: *place-names, etymology, Jüri Truusmann, Francis Trasuns, etymological dictionary of place-names.*

The paper is dedicated to a little-known work that has almost not been used in toponym etymology studies — etymological dictionary of place-names of Vitebsk Gubernia by the Estonian theologist Jüri Truusmann (“Этимология мѣстных названій Витебской губернии”, Ревель, 1897). The paper discusses notes and remarks by F. Trasuns about etymology explanations of Vitebsk place-names by J. Truusmann and also describes Truusmann’s work, with an attempt to explain why researchers have not made use of Truusmann’s huge contribution in the studies of Vitebsk Gubernia place-names.